

OVERZICHT ONTWIKKELINGSPSYCHOLOGIE: DEEL 1

Hoofdstuk 1: Geschiedenis, theorie en onderzoeksstrategieën

1. Domein van de ontwikkelingspsychologie

2. 3 basisvragen

- continu of discontinu?
- 1 verloop of meerdere? (context)
- Erfelijkheid of omgeving?
 - Nature VS nurture
 - Stabiliteit VS plasticiteit

3. Levensloopperspectief

- Levenslang (**TABEL p.8**)
 - Prenataal (bevruchting tot geboorte)
 - Baby- en peutertijd (0-2 jaar)
 - Vroege kindertijd (2-6 jaar)
 - Midden-kindertijd (6-11 jaar)
 - Adolescentie (11-18 jaar)
 - Vroege volwassenheid (18-40 jaar)
 - Midden-volwassenheid (40-65 jaar)
 - Late volwassenheid (vanaf 65 jaar)
- Multidimensioneel – veelvormig (multidirectioneel)
- Plasticiteit
 - **Resilience (BOX p.10-11)**
- Verschillende invloeden op ontwikkeling
 - Leeftijdsgebonden
 - Historisch (cohort-effecten)
 - Niet-normatief

4. Historische basis

- Filosofische visies op kinderen
 - Middeleeuwen
 - Puriteinen
 - **Locke** (tabula rasa)
 - **Rousseau** (noble savage)
- Filosofische visies op volwassenheid en ouder worden
 - **Tetens**
 - **Carus**
- Wetenschappelijke beginselen
 - **Darwin** (voorvader wetenschappelijke studie van kinderen)
 - Normatieve benadering
 - **Hall** (stichter kinderpsychologie) en **Gesell**
 - Mental Testing Movement (**Binet en Simon**)

5. 20^e eeuwse theorieën

- Psychoanalytische visie
 - **Freud**: psychoseksuele theorie (**TABEL p.16**)
 - Id, ego en superego
 - Psychoseksuele ontwikkeling
 - Orale fase
 - Anale fase
 - Fallische fase
 - Latentiefase
 - Genitale fase

- **Erikson:** psychosociale theorie (TABEL p.17)
 - Basisvertrouwen VS wantrouwen
 - Atonomie VS schaamte en twijfel
 - Initiatief VS schuld
 - Vlijt VS minderwaardigheid
 - Identiteit VS verwarring
 - Intimiteit VS isolement
 - Generativiteit VS stagnatie
 - Ego-integratie VS wanhoop
- Behaviorisme en sociale leertheorie
 - Traditioneel behaviorisme (**Watson**)
 - Klassieke conditionering (**Pavlov**)
 - Operante conditionering (**Skinner**)
 - Sociale leertheorie (**Bandura**)
 - Modeling
 - Imitatie / observationeel leren
 - Bijdragen en beperkingen
 - Gedragsmodificatie
- **Piaget's** cognitieve ontwikkelingstheorie (TABEL p.20)
 - Adaptatie
 - Stadia:
 - Sensori-motorisch (geboorte tot 2 jaar)
 - Pre-operationeel (2-7 jaar)
 - Concreet-operationeel (7-11 jaar)
 - Formeel-operationeel (vanaf 11 jaar)
 - Bijdragen en beperkingen

6. Recente en contextuele theorieën

- Informatieverwerking
 - Flowcharts (FIGUUR p.21)
 - Cognitieve ontwikkelings-neurowetenschap
- Ethologie en evolutionaire ontwikkelingspsychologie
 - **Lorenz en Tinbergen**
 - Imprinting
 - Kritische periode
 - Gevoelige periode
 - **Bowlby**
- **Vygotsky:** Socioculturele theorie
- **Bronfenbrenner:** Ecologische Systeem-theorie (FIGUUR p.24)
 - Microsysteem
 - Mesosysteem
 - Exosysteem
 - Macrosysteem
 - Chronosysteem

7. Vergelijken theorieën

- TABEL p. 26

8. Ontwikkeling bestuderen

- Onderzoeksmethoden (TABEL p.28)
 - Systematische observatie
 - Zelf-rapportage
 - Klinische methode of Case Study
 - Etnografie
 - Aanpassing bij immigranten-jongeren (BOX p.31)

- Algemene onderzoeksoptellingen **(TABEL p.34)**
 - Correlationeel
 - Experimenteel
 - Veldexperiment en natuurlijk of quasi-experiment
- Ontwikkelingspsychologische onderzoeksdesigns
 - Longitudinaal
 - Cohort-effecten **(FIGUUR p.37)**
 - **Invloed Grote Depressie en WO II op ontwikkeling (BOX p.36)**
 - Cross-sectioneel
 - Onderzoeksdesigns verbeteren
 - Sequentieel
 - Combinatie experimenteel en ontwikkelingspsychologisch design
- Ethische aspecten onderzoek
 - Institutional review boards (IRB's)
 - Rechten van proefpersoon **(TABEL p.39)**

Hoofdstuk 3: Prenatale ontwikkeling, geboorte en de pasgeboren baby

1. Prenatale ontwikkeling (TABEL p.81)

- Bevruchting
- Periode van zygote (eerste 2 weken)
 - Blastocyst (embryoblast + trophoblast)
 - Innesteling
 - Amnion (= vruchtvlies)
 - Amnionic fluid (= vruchtwater)
 - Dooierzak (= yolk sac)
 - Placenta en navelstreng
 - Chorion + villi
- Periode van embryo (week 3-8)
 - Laatste helft 1^e maand
 - Ecdoderm / mesoderm / endoderm
 - Neurale buis
 - 2^e maand
- Periode van foetus (week 9 tot geboorte)
 - 3^e maand
 - 2^e trimester
 - Vernix (huidsmeer)
 - Lanugo (donshaar)
 - Glia-cellen
 - 3^e trimester
 - Age of viability

2. Prenatale omgevingsinvloeden

- Teratogene stoffen
 - Invloed prenatale omgeving op gezondheid in later leven (BOX p.88-89)
 - Geneesmiddelen en legale drugs
 - Thalidomide
 - Diethylstilbestrol (DES)
 - Accutane (= isotretinoïne)
 - Aspirines
 - Cafeïne
 - Antidepressiva
 - Illegale drugs
 - Cocaïne
 - Heroïne
 - Methadon
 - marijuana
 - Tabak
 - Alcohol
 - Fetal Alcohol Syndrome (FAS)
 - Fetal Alcohol Effects (FAE)
 - Bestraling
 - Vervuiling
 - Kwik
 - Polychlorinated biphenyls (PCB's)
 - Lood
 - Dioxines
 - Infectieziekten (TABEL p.92)
 - Rubella (Duitse mazelen)
 - Human Immunodeficiency Virus (HIV)
 - ➔ Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS)
 - ➔ zidovudine (ZDV)

- Herpes
 - Cytomegalovirus
 - Herpes simplex 2 (genitale herpes)
 - toxoplasmose
- Overige factoren moeder (**TABEL p.96**)
 - Voeding
 - Stress
 - Hazelip en piloris stenosis
 - Rhesus-incompatibiliteit (Rh)
 - Leeftijd moeder en eerdere geboorten
- Belang van prenatale gezondheidszorg
 - Toxemie (= eclampsie)

3. Geboorte

- Stadia van geboorte (**FIGUUR p.97**)
 - Verwijden en verdwijnen van baarmoederhals
 - Geboorte
 - Nageboorte (uitdrijven placenta)
- Aanpassing van baby aan geboorte
- Uitzicht pasgeboren baby
- Apgar-schaal (**TABEL p.98**)
 - Kleur = **A**ppearance
 - Hartslag = **P**ulse
 - Reflex irritability = **G**rimace
 - Muscle tone = **A**ctivity
 - Ademhaling = **R**espiration

4. Benaderingen van bevalling

- Natuurlijke bevalling
 - Lessen
 - Ademhalings- en ontspanningstechnieken
 - bevallingscoaching
- Thuisbevalling
 - vroedvrouw

5. Medische ingrepen

- Hersenverlamming (cerebral palsy)
- anoxie
- Stuitligging (breech position)
- Ingrepen
 - Foetale monitor
 - Medicatie
 - Keizersnede

6. Prematuren

- Te vroeg geboren VS te kleine baby's
- Interventies voor vroeggeborenen
 - Couveuse
 - Respiratory distress syndrome (= hyaline membrane disease)
 - Speciale kinderstimulatie
 - Kangaroo care
 - Ouders trainen in omgang met kind
 - **Babysterfte (BOX p.104-105)**

7. Geboortecomplicaties, opvoeding en veerkracht

- **Werner en Smith: Kauai study (HB p.105)**

8. Capaciteiten van pasgeborene

- Reflexen (**TABEL p.106**)
 - Eye blink
 - Rooting
 - Zuigreflex
 - Moro
 - Palmar grasp
 - Tonic neck
 - Stepping
 - Babinski
 - Terugtrekreflex
- States of arousal
 - States (**TABEL p.108**)
 - Gewone slaap
 - Non-rapid-eye-movement sleep (NREM)
 - Onregelmatige slaap
 - Rapid-eye-movement sleep (REM)
 - Drowsiness
 - Quiet alertness
 - Waking activity en huilen
 - Slapen
 - Huilen
 - Een huilende baby troosten (**TABEL p.110**)
 - Abnormaal huilen (koliek)
 - **Sudden Infant Death Syndrome (SIDS) (BOX p.109)**
- Sensorische capaciteiten
 - Tastzin
 - Endorfines
 - Smaak- en reukzin
 - Gehoor
 - Zicht
 - Retina / optische zenuw / lens
 - Visuele acuity
- Evaluatie pasgeborene
 - **Brazelton**: Neonatal Behavioral Assessment Scale (NBAS)
- Aanpassing aan veranderend gezin
 - Moeder: meer oxytocine
 - Vader: meer prolactine en oestrogeen / minder androgenen

Hoofdstuk 5: Cognitieve ontwikkeling van baby's en peuters (infancy and toddlerhood – 0-2 jaar)

1. Piaget's cognitieve ontwikkelingstheorie

- Piaget's ideeën over cognitieve verandering
 - Adaptatie
 - assimilatie + accommodatie
 - Organisatie
- Sensorimotorisch stadium (TABEL p.153)
 - Oefenen toevallige reflexen
 - Reflexive schemes
 - Primaire circulaire reacties
 - Secundaire circulaire reacties
 - Intentioneel gedrag
 - Object permanentie
 - A-niet-B-fout
 - Tertiaire circulaire reactie
 - Mentale voorstellingen
 - Beelden VS concepten
 - Onzichtbare displacement
 - Uitgestelde imitatie
 - Make-believe play
- Later onderzoek
 - Violation-of-expectation method
 - Habituation
 - Recovery to (un)expected event?
- Object permanentie
 - **Renée Baillargeon**: proef met wortel achter raampje (FIGUUR HB p.155)
- Mentale voorstellingen
 - **Meltzoff & Moore**: uitgestelde imitatie (HB p.156)
 - Problemen oplossen
 - Problemen oplossen door analogie
- Evaluatie van het sensorimotorisch stadium
 - Alternatieve verklaringen
 - Core knowledge perspective
 - Linguistic knowledge
 - Psychological knowledge
 - Physical knowledge
 - Numerical knowledge
 - Proef met muizen achter scherm (FIGUUR HB p.159)

2. Informatieverwerking

- Structuur v/h informatieverwerkingssysteem
 - Mentale strategieën
 - Structuur (FIGUUR p.161)
 - Sensory register
 - Working memory/short-term memory
 - Central executive
 - Long-term memory
- Aandacht
 - Sustained attention
- Geheugen
 - **Rovee-Collier**: Proef met mobiel aan voet gebonden (HB p.161-162)
 - Familiarity preference VS novelty preference
 - Herkenning → herinnering
 - **Infantiele amnesie** (BOX p.163)

- Categorisatie
 - Perceptueel → conceptueel
- Evaluatie informatieverwerking
 - Dynamische systeembenadering

3. Vygotsky's socioculturele theorie

- Zone of proximal development
- **Barbara Rogoff**: proef met jack-in-the-box (HB p.165)
- **Verzorger-Peuter interactie en verbeeldingsspel (BOX p.166)**

4. Individuele verschillen in vroege mentale ontwikkeling

- Intelligentietests voor baby's en peuters
 - Bayley Scales of Infant Development (Bayley-III)
 - Cognitive scale
 - Language scale
 - Motor scale
 - Social emotional scale
 - Adaptive behavior scale
 - Intelligentie-testscores berekenen
 - Intelligentiequotiënt (IQ)
 - Normaalverdeling
 - Prestaties voorspellen met intelligentietests
 - Development quotiënt (DQ)
- Vroege omgeving
 - Thuisomgeving
 - HOME infant-toddler subscales (TABEL p.169)
 - Kinderopvang (TABEL p.171)
 - Developmentally appropriate practice
- Vroege interventie voor risico-baby's - en peuters
 - Center-based VS home-based interventions
 - Carolina Abecedarian Project
 - Early Head Start

5. Taalontwikkeling (TABEL p.174)

- Theorieën over taalontwikkeling
 - Behavioristisch
 - Operante conditionering (Skinner)
 - imitatie
 - Nativistisch
 - LAD: Language acquisition device (Chomsky)
 - Interactionistisch
- Voorbereiding op praten
 - Vocalisaties (cooing) en brabbelen
 - Leren communiceren
 - Joint attention
 - Give-and-take
 - Preverbal gestures
- Eerste woorden
 - Onder- en overextensie
 - Taal produceren VS begrijpen
- Twee-woord-zin
 - telegramstijl
- Individuele en culturele verschillen in taalontwikkeling
 - Referentiële VS expressieve stijl
- Ondersteunen vroege taalontwikkeling (TABEL p.177)
 - Child-directed speech (CDS)
 - **Ouder-kind interactie: impact op taal- en cognitieve ontwikkeling bij dove kinderen (BOX p.178)**

Hoofdstuk 6: Emotionele en sociale ontwikkeling van baby's en peuters (infancy and toddlerhood – 0-2 jaar)

1. Erikson

- Basisvertrouwen VS wantrouwen
- Autonomie VS schaamte en twijfel

2. Ontwikkeling van emoties (TABEL p.185)

- Ontwikkeling van basis-emoties
 - Geluk
 - Sociale glimlach (p.186: soorten glimlachen → EXAMEN!)
 - Woede en droefheid
 - Invloed van ouderlijke depressie (BOX p.187)
 - Angst
 - Angst voor vreemden
 - Veilige uitvalsbasis
- Begrijpen en reageren op emoties van anderen
 - Emotionele besmetting
 - Sociale bevestiging zoeken (social referencing)
- Zelf-bewuste emoties
- Emotionele zelf-regulering
 - Effortful control

3. Temperament

- Temperament = reactiviteit + zelf-regulering
- 2 modellen van temperament (TABEL p.191)
 - Thomas and Chess
 - Rothbart
- Structuur van temperament
 - Makkelijk kind (40%)
 - Moeilijk kind (10%)
 - Slow-to-warm-up kind (15%)
 - Niet-geclassificeerd (35%)
- Temperament meten
 - Verlegen VS sociale kinderen
 - Onderzoek Kagan: ontwikkeling van verlegenheid en sociaal gedrag (BOX p.193)
- Stabiliteit temperament
- Genetische invloeden
- Omgevingsinvloeden
- Goodness-of-Fit model (Thomas and Chess)

4. Gehechtheid

- Ethologische theorie (Bowlby)
 - Fasen
 - Preattachment phase (geboorte tot 6 weken)
 - Attachment-in-the-making phase (6 weken tot 6-8 maanden)
 - Clear-cut attachment phase (6-8 maanden tot 1,5-2 jaar)
 - Formation of a reciprocal relationship (vanaf 18 maanden)
 - Intern werkmodel
- Meten van gehechtheid
 - Strange Situation (Ainsworth) (TABEL p.198)
 - Gehechtheidspatronen
 - Veilig
 - Vermijndend
 - Afwerend
 - Gedesorganiseerd/gedesoriënteerd
 - Attachment Q-Sort

- Stabiliteit van gehechtheid
- Culturele verschillen
- Factoren die invloed hebben op gehechtheid
 - Mogelijkheid tot gehechtheid
 - Onderzoek **Spitz**: kinderen in instellingen (**HB p.200**)
 - Kwaliteit van verzorging
 - Sensitive caregiving
 - Interactional synchrony
 - Kenmerken v/h kind
 - Gezinsomstandigheden
 - **Invloed kinderopvang op gehechtheid (BOX p.202-203)**
- Meervoudige gehechtheid
 - Vaders
 - **Invloed vaderliefde op ontwikkeling (BOX p.205)**
 - Broers en zussen
 - **TABEL p.205**
- Gehechtheid en latere ontwikkeling
 - Veerkracht
 - Ecologisch systeem benadering

5. Zelf-ontwikkeling gedurende de eerste 2 jaren

- Zelfbewustzijn
 - Ontstaan van zelfbewustzijn
 - Zelf-herkenning
 - Zelf-bewustzijn en emotionele/sociale ontwikkeling
 - empathie
- Zelf-categorisatie
 - Categorische zelf
- Zelfcontrole (**TABEL p.208**)
 - Bewuste controle
 - compliance
 - Uitstel van bevrediging

Hoofdstuk 7: Cognitieve ontwikkeling in vroege kindertijd (early childhood – 2-6 jaar)

1. Piagets preoperationele stadium

- Mentale representatie
- Verbeeldingsspel (make-believe play)
 - Ontwikkeling
 - Sociodramatic play
 - voordelen
- Symbol–Real World relations
 - Dual representation
- Beperkingen van preoperationeel denken
 - Egocentrisme
 - three-mountains-problem (FIGUUR p.229)
 - animistisch denken
 - Onmogelijkheid tot conservatie
 - Conservatie (FIGUUR p.230)
 - concentratie
 - onomkeerbaarheid
 - Gebrek aan hiërarchische classificatie
 - Class inclusion problem (FIGUUR p.231)
- Recenter onderzoek
 - Egocentrisch, animistisch en magisch denken
 - Onlogisch denken
 - Categorisatie
 - Appearance vs reality (John Flavell)
- Evaluatie preoperationeel stadium (TABEL p.233)
- Piaget en onderwijs
 - Discovery learning
 - Sensitivity to children's readiness to learn
 - Acceptance of individual differences

2. Vygotsky's socioculturele theorie

- Private taal
 - Piaget: Egocentric speech
 - Vygotsky: inner speech
 - Nu: private taal
- Sociale oorsprong van denken
 - scaffolding
- Vygotsky en onderwijs
 - Assisted discovery
 - Peer collaboration
- Evaluatie theorie Vygotsky
 - Guided participation (Barbara Rogoff)
 - Kinderen in dorps- en stamculturen observeren en nemen deel aan volwassenenarbeid (BOX p.237)

3. Informatieverwerking

- Aandacht
 - Tapping task / day-night task (GRAFIEK p.238)
 - Plannen
- Geheugen
 - Herkenning en herinnering
 - Geheugenstrategieën
 - Digit span
 - Geheugen voor alledaagse ervaringen
 - scripts

- autobiografisch geheugen
 - elaborative VS repetitive style
- Ontwikkeling van Theory of Mind (metacognitie)
 - Awareness of mental life
 - False belief taak (FIGUUR p.240)
 - Autisme (BOX p.241)
 - Bijdragende factoren
 - Beperkingen van het kind
 - Mental inferences
- Lezen en schrijven
 - Emergent literacy
 - Interactive storybook reading
- Mathematisch redeneren
 - Ordinaliteit
 - Cardinaliteit

4. Individuele verschillen in mentale ontwikkeling

- Thuisomgeving
 - HOME inventory (TABEL p.244)
- Kleuterschool en kinderopvang
 - Types
 - Child-centered programs
 - Academic programs
 - Vroege interventie voor risico-gevallen
 - Project Head Start (USA)
 - Aboriginal Head Start (Canada)
 - High/Scope Perry Preschool Project (GRAFIEK p.246)
 - Child care (TABEL p.247)
- Opvoedkundig verantwoorde media
 - Educatieve televisie (Sesamstraat)
 - Leren met computers

5. Taalontwikkeling

- Woordenschat (fast-mapping)
 - Types van woorden
 - Strategieën om woorden te leren
 - Mutual exclusivity bias
 - Verklaring ontwikkeling woordenschat
- Grammatica
 - Basisregels
 - Overregularisatie
 - Complexe structuren
 - Verklaring ontwikkeling grammatica
- Conversaties
 - pragmatiek
- Ondersteunen van taalontwikkeling
 - Recasts
 - expansions

Hoofdstuk 8: Emotionele en sociale ontwikkeling in vroege kindertijd (early childhood – 2-6 jaar)

1. Erikson: initiatief tegenover schuld

2. Zelf-begrip

- William James: I-self en Me-self (FIGUUR p.257)
- Funderingen van zelf-concept
 - Culturele verschillen in verhalen vertellen: implicaties voor vroeg zelf-concept (BOX p.258)
- Ontwikkeling van zelfvertrouwen

3. Emotionele ontwikkeling in vroege kindertijd

- Begrijpen van emoties
- Emotionele zelfregulering
 - Effortful control
 - Kinderen helpen angst te reguleren (TABEL p.260)
- Zelfbewuste emoties
- Empathie
 - Prosociaal of altruïstisch gedrag
 - sympathie

4. Relaties met leeftijdgenoten

- Vooruitgang in sociabiliteit met leeftijdgenoten
 - Mildred Parten
 - Nonsocial activity
 - Parallel play
 - Sociale interactie
 - Associative play
 - Cooperative play
 - Vervolgonderzoek
 - Cognitieve maturiteit (TABEL p.262)
 - Functional play
 - Constructive play
 - Make-believe play
 - Culturele verschillen
- Eerste vriendschappen
- Invloeden van ouders op vroege relaties met leeftijdsgenoten
 - Directe invloeden
 - Indirecte invloeden

5. Moraliteit

- Psychoanalyse
 - Inductie
 - Kenmerken van het kind
 - De rol van schuld
 - Empathy-based guilt
- Sociale leertheorie
 - Belang van modeling
 - Warmth and responsiveness
 - Competence and power
 - Consistency between assertions and behavior
 - Effecten van straf
 - Etnische verschillen in gevolgen van lijfstraffen (BOX p.268)
 - Alternatieven voor harde straffen
 - Time out
 - Withdrawal of privileges
 - Positieve discipline (TABEL p.269)

- Cognitieve ontwikkelingsbenadering
 - Moral imperatives
 - Social conventions
 - Matters of personal choice
- Ontwikkeling van agressie
 - Types **(GRAFIEK p.271)**
 - Instrumentele agressie
 - Vijandige agressie
 - Fysieke agressie
 - Verbale agressie
 - Relationale agressie
 - Gezin als oefengebied voor agressief gedrag
 - Gewelddadige media en agressie **(TABEL p.272)**
 - Kinderen en ouders helpen agressie te beheersen
 - Social problem-solving training

6. Stereotiepe geslachtsrollen

- Geslachtsgebonden stereotiepe overtuigingen en gedrag
- Genetische invloeden
 - **Eleanor Maccoby**: invloed van hormonen **(p.274)**
 - **David: een jongen die als meisje werd opgevoed (BOX p.275)**
- Omgevingsinvloeden
 - Ouders
 - Leraars
 - Leeftijdsgenoten
 - In-group-favorism
 - Brede sociale omgeving
- Geslachtsidentiteit
 - Androgeniteit
 - Ontstaan van geslachtsidentiteit
 - Gender constancy
 - Gender schema theory **(FIGUUR p.278)**
- Geslachtsstereotypes verminderen bij jonge kinderen

6. Opvoeding en emotioneel en cognitieve ontwikkeling

- **Diana Baumrind**: opvoedingsstijlen
 - Democratisch
 - Autoritair
 - Toegeeflijk
 - Niet-betrokken
- Klassieke benadering (2 dimensies) **(SLIDESBOEK p.157)**
 - Warmte
 - Controle
- Hedendaagse benadering (3 dimensies) **(TABEL p.279)**
 - Warmte (aanvaarding + betrokkenheid)
 - Controle
 - autonomie
- Culturele verschillen
- Kindermishandeling
 - Vormen
 - Fysieke mishandeling
 - Seksueel misbruik
 - Verwaarlozing
 - Emotionele mishandeling
 - Oorzaken **(TABEL p.282)**
 - Gezin
 - Gemeenschap
 - Ruimere cultuur

- Gevolgen
- Preventie
 - Parents Anonymous
 - Nurse-Family Partnership (NFP)

Hoofdstuk 9: Cognitieve ontwikkeling in midden-kindertijd (middle childhood – 6-11 jaar)

1. Piaget: Concreet-operationeel stadium

- Concreet-operationeel denken
 - Conservatie
 - Decentratie
 - Reversibiliteit
 - Classificatie
 - Seriatie
 - Transitieve inferentie
 - Ruimtelijk denken
 - Cognitive maps
 - Landmarks
 - Organized route of travel
 - Overall view of a large-scale space
- Beperkingen concreet-operationeel denken
- Vervolgonderzoek
 - Impact van cultuur en scholing
 - Informatieverwerkingsperspectief
 - Neo-Piagetianen: **Robbie Case (p.301)**
 - Centrale conceptuele structuren
- Evaluatie concreet-operationele stadium

2. Informatieverwerking

- Aandacht
 - **Attention-Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) (BOX p.304-305)**
- Geheugenstrategieën
 - Herhaling
 - Organisatie
 - elaboratie
- Kennisbestand (knowledge base)
 - **Schneider & Bjorklund: kennis van kinderen over voetbal (p.303)**
- Cultuur en scholing
- Theory of Mind
 - Mentale inferenties
 - Second-order false belief **(FIGUUR p.306)**
 - Private taal
- Cognitieve zelfregulering
 - Academic self-efficacy
 - Learned-helpless children
- Toepassingen informatieverwerking op leren op school
 - Lezen
 - Fonologisch bewustzijn
 - Whole-language benadering
 - Fonetische benadering
 - Wiskunde

3. Individuele verschillen in mentale ontwikkeling

- Klassiek benadering van intelligentietests
 - Factoranalyse
 - Soorten
 - Groepstests
 - Individuele tests
 - Stanford-Binet Intelligence Scales, Fifth Edition
 - Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC-IV)
- Hedendaagse benaderingen van intelligentie

- Componential analyses
- **Sternberg's Triarchic Theory of Successful Intelligence (FIGUUR p.310)**
 - Analytische intelligentie
 - Creatieve intelligentie
 - Praktische intelligentie
- **Gardner's Theory of Multiple Intelligences (TABEL p.311)**
 - Soorten
 - Linguistic
 - Logico-mathematical
 - Musical
 - Spatial
 - Bodily-kinesthetic
 - Naturalist
 - Interpersonal
 - Intrapersonal
 - **Sociale en emotionele intelligentie (BOX p.312)**
- Verklaren van individuele en groepsverschillen in IQ
 - Jaren '70: **Arthur Jensen**
 - Jaren '90: **Hernstein en Murray** (The Bell Curve)
 - Nature versus nurture
 - Culturele invloeden
 - Test bias
 - Communicatiestijlen
 - Collaboratieve stijl
 - Hiërarchische stijl
 - Testinhoud
 - Stereotypes **(GRAFIEK p.314)**
 - Cultural bias in tests verminderen
 - Dynamic assesment
 - **High-stakes testing (BOX p.316)**

4. Taalontwikkeling

- Woordenschat
- Grammatica
- Pragmatiek
 - Klassieke vorm
 - Topic-focussed style
 - Topic-associating style
- Twee talen tegelijk leren
 - Tweetalige ontwikkeling
 - Gevoelige periode
 - Tweetalig onderwijs
 - Language immersion programs
 - semilingualism

5. Leren op school

- Klasgrootte **(TABEL p.319)**
- Onderwijsfilosofieën
 - Traditionele versus constructivistische klassen
 - Traditionele klas
 - Constructivistische klas (Piaget)
 - Nieuwe filosofische stromingen
 - Sociaal-constructivistische klas (Vygotsky)
- Leraar-leerling interactie
 - Educational self-fulfilling prophecies
- Groepspraktijken
 - Homogene groepen

- Multigrade classrooms
 - Cooperative learning
- Lesgeven aan kinderen met speciale noden
 - Kinderen met leermoeilijkheden
 - Mainstreaming
 - Full inclusion
 - Mild mental retardation
 - Learning disabilities
 - Hoogbegaafde kinderen (IQ > 130)
 - Creativiteit en talent
 - Divergent versus convergent denken
 - Lesgeven aan hoogbegaafde kinderen
- Hoe goed geschoold zijn Amerikaans kinderen? **(TABEL p.324)**
 - Factoren die goede prestaties ondersteunen:
 - Culturele waardering van schoolse prestaties
 - Nadruk op doorzettingsvermogen
 - Kwaliteit van hoog niveau voor iedereen
 - Meer tijd voor onderwijs